

fot. Von Müller

Komu z nas nie podoba się tradycyjna dachówka? O tym, jak bardzo jesteśmy przywiązani do widoku takiego dachu świadczy fakt, iż nawet bardzo obecnie popularne powlekane blachy dachowe imitują jej wygląd. Czy jednak nadal musi być wytwarzana tylko z gliny?

Opracowanie: Anna Grocholska

ZGODNIE Z TRADYCJĄ

Dachówki ceramiczne

Znane są od wieków. Produkuje się je obecnie metodą ciągnięcia lub wytłaczania.

Wypalone dachówki mają porowatą strukturę, dzięki czemu są paroprzepuszczalne. Dachówki są produkowane jako naturalne, angobowane i glazurowane. **Naturalne** nie mają żadnej warstwy ochronnej, a ich kolor jest barwą wypalanej gliny. Wśród dachówek mających warstwę wierzchnią są angobowane i glazurowane. **Angobowanie** polega na natryskiwaniu (przed wypaleniem) na powierzchnię dachówek warstwy barwionej, szlachetnej glinki. Uzyskuje się w ten sposób wykończenie o delikatnym, jedwabistym połysku. Angobowanie wpływa nie tylko na estetykę wyrobu, ale także zmniejsza nasiąkliwość. **Glazurowanie** (czyli szkliwienie) polega na nałożeniu na powierzchnię wypalonej już dachówki glazury bezbarwnej lub barwionej pigmentami. Po ponownym wypaleniu uzyskuje się błyszczącą i pozbawioną porów powierzchnię. Dzięki zastosowaniu specjalnych dodatków można uzyskać też glazurę matową.

Dachówki ceramiczne są jednym z cięższych pokryć. Waga 1 m² wynosi 40-75 kg (zależnie od rodzaju dachówki i sposobu krycia).

Ciągnięcie - uformowane w prasach pasma masy ceramicznej są krojone na dachówki.

Wytłaczanie - poszczególne dachówki są formowane na prasach stemplowych.

Dachówki zazwyczaj układa się na drewnianych łątach i kontrłatach, których rozstaw (od 13,5 cm w przypadku karpiówki kładzonej w łuskę do 40 cm dla mnicha-mniszki) jest ściśle związany z rodzajem dachówek **■**. **Uwaga:** drewno musi być zaimpregnowane. Ruszt mocuje się do deskowania pokrytego papą lub FWK (Folią Wstępnego Krycia).

Układanie dachówek poprzedza wykonanie obróbek blacharskich i otynkowanie lub inne wykończenie kominów.

Układanie dachówki rozpoczyna się od dołu, czyli od okapu - bez użycia zaprawy, czyli „na sucho”. Elementy zahacza się znajdującymi się od ich spodu zaczepami

1 Dachówki ceramiczne układa się na ruszcie z łąt i kontrłat

o łąt. Kolejne rzędy muszą zachodzić na siebie, co gwarantuje szczelność pokrycia.

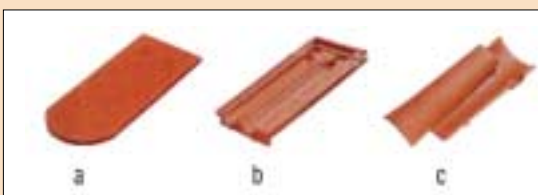
Dachówki można też przybijać do łąt gwoździami lub przywiązywać drutem, wykorzystując znajdujące się w górnych częściach elementów otwory.

Wiele modeli dachówek ceramicznych ma wyźłobienia pozwalające na szczelne połączenia dachówek. Są niepalne, odporne na deszcz i duże wahania temperatury, dobrze akumulują ciepło. Dachówki ceramiczne cechuje też odporność na promieniowanie słoneczne oraz dobra dźwiękoszczelność. Ich zaletą jest także trwałość – do ok. 100 lat. Wykonane z nich pokrycia nie wymagają konserwacji podczas całego okresu eksploatacji. Dzięki małym rozmiarom poszczególnych elementów łatwo można pokryć niewielkie połacie (patrz fot. tyt.), dokonywać wymiany uszkodzonych dachówek, lub wstawić okna połaciowe.

Najstarszymi, nadal stosowanymi rodzajami dachówek są **karpiówka** i **mnich-mniszka**. Obecnie jednak największą popu-

2 Najczęściej spotykane typy dachówek:

- a) karpiówka (fot. RuppCeramika),
- b) marsylka (fot. Von Müller),
- c) mnich-mniszka (fot. Von Müller)

larnością cieszą się **dachówki zakładkowe**, wśród których jest wiele rodzajów, w tym również takie, które znane są od lat 2.

Oferta standardowych kształtów dachówek ceramicznych jest bardzo duża. Pomiędzy tego, niektórzy producenci (np. Jopek) oferują modele robione na zamówienie. Są to m.in. **herbowy**, **sześciokątny**, **gotycki**.

Przy układaniu dachówek na dachach o niewielkim kącie nachylenia połaci można ich nie mocować, ale zaleca się podkład w postaci pełnego deskowania z warstwą papy.

Karpiówka

Jej nazwa wywodzi się od wyglądu elementu, który przypomina rybią łuskę. Dachówka jest wąska (standardowe wymiary to 180x380 mm) i płaska, o najczęściej zaokrąglonej dolnej krawędzi. Ale spotyka się też karpiówki proste, sześciokątne, segmentowe, łukowe, gotyckie i kościelne. Karpiówka jest najcięższą dachówką – 1 m² waży ok. 75 kg (patrz tab. 1). Mocuje się ją zaczepiając wyprofilowanymi od spodu elementu wypustkami o łątę, lub przybijając do łąt gwoździami – w tym celu wykorzystuje się umieszczone w górnej

Mocowanie dachówek ceramicznych lub cementowych

Konieczne trzeba **mocować** dachówki:

- w skrajnych rzędach i kolumnach;
- przylegające do naroży i koszy;
- dachówki specjalne – wentylacyjne, pod ławę kominiarską, antenowe itp.;
- przylegające do kominków, okien i wyłażów dachowych;
- w połaci dachowej – przy dużym nachyleniu.

części otwory. Zamiast przybijania można dachówki wiązać drutem.

Karpiówki mogą być gładkie, chropowate, szorstkowane i czesane. Szorstkowane mają nieregularne, zaś czesane – gęste i regularne wyźłobienia. Dachówki mogą być też ręcznie zdobione.

Karpiówkę można układać pojedynczo (w łuskę) lub podwójnie (w koronkę). Nie zaleca się pojedynczego krycia dachów w domach mieszkalnych, ze względu na niedostateczną szczelność takiego pokrycia.

Mnich-mniszka

To jedyny rodzaj dachówki, którą układa się parami – bezpośrednio na podłożu wklęsła mniszka, a na niej wypukły mnich. Niektórzy producenci wyposażają dachówki we wpusty i wypusty, co ułatwia układanie.

Mnich-mniszka są znane od starożytności, ale obecnie najczęściej produkowane są ich imitacje – z ceramiki lub cementu. Zgodne z pierwowzorem dachówki wytwarzają m. in. RuppCeramika, Koramic i Von Müller .

Dachówki zakładkowe

Najbardziej znana jest **marsylka** – jeden z najwcześniej produkowanych typów dachówek zakładkowych. Poszczególne elementy są układane na zakład (stąd nazwa) w pionie, a niekiedy także w poziomie. Dachówki zaczepia się o wyźłobienia na krawędziach elementów z poprzedniego rzędu. Te zaczepy

Tabela 1. Porównanie ciężaru niektórych rodzajów dachówek

Rodzaj dachówki	Ciężar 1 m ² pokrycia (kg)	Zużycie na 1 m ² (w szt.)
karpiówka	60-75	34-48
mnich-mniszka	47-61	10-16 par
marsylka	45-55	14-15
w kształcie rombu	ok. 48	13

Wybór pokrycia

Jest uzależniony od kilku czynników, wśród których najważniejszymi są:

- kąt nachylenia dachu – im bardziej płaski dach, tym szczelniejsze musi być pokrycie, zatem powinno się wybierać materiały o możliwie dużym rozmiarze elementów. Przykładowo, dla ceramicznych dachówek zakładkowych zalecany kąt nachylenia połaci wynosi 31-45°, zaś dla innych rodzajów oraz dla dachówek cementowych – 22-65°;

- stopień skomplikowania kształtu dachu – im więcej płaszczyzn i załamań, tym więcej odpadów powstanie przy kryciu elementami wielkoformatowymi; Można się też spotkać z narzuconiem rodzaju pokrycia dachu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. Oczywiście, o wyborze rodzaju pokrycia decyduje wiele innych czynników – preferencje estetyczne, cena, trwałość itd.

nazywane są zamkami. Zaczepy mogą być boczne (wzdłuż dłuższej krawędzi elementu) lub dolne/górne (wzdłuż krótszych boków).

Wśród dachówek zakładkowych znajdują się takie, w których można regulować szerokość pokrycia (**dachówki przesuwne**). Osiąga się to przez umieszczenie po jednej stronie pojedynczego zamka, zaś po drugiej kilku. Kolejną dachówkę zaczepta się o pierwszy, drugi lub kolejny występ. Najpopularniejsze, oprócz marsylki, modele dachówek zakładkowych to: staroniemiecka, rzymska, grecka oraz wyposażone w zamek dachówki kształtem przypominające mnicha-mniszkę i esówkę.

Kolory

Większość oferty stanowią dachówki w kolorze naturalnym – wypalanej gliny. Ale są też dachówki w innych kolorach, w tym brązowym, czarnym, zielonym, niebieskim czy żółtym. Kolory mogą być jednolite, ale też „przypalane” lub cieniowane **3**.

Można więc wybrać taki kolor pokrycia, że dach domu będzie się wtapiał w otoczenie, lub zastosować kolory kontrastowe. Kładąc dachówki jednego rodzaju, ale w różnych kolorach możemy nawet wykonać wielobarwne wzory. Ta-

3 Dachówki cieniowane celowo postarzają dach (fot. FCB)

W wyniku procesu produkcyjnego dachówki mogą nieznacznie różnić się między sobą wymiarami i odcieniem barwy. Dlatego dach należy pokrywać mieszając elementy z co najmniej trzech palet.

BRAK REKLAMY

Od niedawna jest w sprzedaży nowy rodzaj dachówek, w kształcie rombu, wyglądem przypominających naturalny łupkę oraz łuskę miedzianą i cynkową. Nadają się one nie tylko do krycia dachów (10-65°), ale też na elewacje. Ich producentem jest RuppCeramika.

kie rozwiązanie spotyka się niekiedy na dachach obiektów użyteczności publicznej lub zabytkowych, np. w Niemczech. Czy sprawdzi się w przypadku domu jednorodzinnego – to kwestia gustu.

Systemy dachowe

Większość producentów oferuje kompletne systemy dachowe. W ich skład wchodzi, oprócz dachówek podstawowych, także dachówki lewe, prawe, półówkowe oraz gąsiory. Oprócz tego są elementy koszowe, przejścia wentylacyjne i kominowe, a także okna dachowe i kminy. Wśród dachówek „specjalistycznych” znajdują się wentylacyjne, przeciwśnieżne, kątowe, mansardowe i dachówki ze środkową falą. Te ostatnie służą do krycia załamań dachów.

Z kolei do pokrywania powierzchni zaokrąglonych, daszków baszt, lub np. fragmentów dachu nad niewielkim oknem dachowym, tzw. wolim oknem służą kliny dachowe (**patrz fot. tyt.**). Zwieńczeniem dachu pokrytego dachówką może być ceramiczna figurka – w kolorze naturalnej gliny lub malowana, imitująca np. koguta, gołębia, sowę, kota, lisa, konia, a nawet krasnala.

Dachówki cementowe

Wyglądem do złudzenia przypominają dachówki ceramiczne, ale są od nich

trochę większe, a przede wszystkim tańsze **4**. Z uzyskanej z piasku, wody i cementu z dodatkiem pigmentów masy wytłacza się wstęgę, którą następnie tnije się i formuje w kształt dachówek.

Dachówki cementowe są trwałe, mrozo odporne i niepalne. Zasady montażu dachówek cementowych są takie same jak ceramicznych. Są barwione naturalnymi pigmentami w masie i, najczęściej, dodatkowo malowane powierzchniowo farbami akrylowymi. Taka powłoka, dwu- lub trzykrotnie naniesiona, zwiększa odporność na niskie temperatury i ogranicza porastanie mchem oraz glonami. Niemniej na nachylonych na północ połaciach dachu, szczególnie w sąsiedztwie drzew, na pokryciu mogą osadzać się resztki organiczne, na których pojawi się mech. Nie wnika on jednak w głąb dachówek i nie niszczy ich struktury.

Dachówki cementowe – 1 m² pokrycia waży średnio 36-49 kg. Chociaż w przypadku karpiówki może to być nawet 80 kg/m² – przy podwójnym ułożeniu, zalecany dla domów jednorodzinnych. Dachówki cementowe mają długość 420 mm i szerokości 330, 335 i 343 mm. Zaleca się stosowanie ich na dachach o nachyleniu 22-65°.

Wykończone powłokami ochronnymi dachówki cementowe mają gładką powierzchnię i przez to małą podatność na zabrudzenia. Stosowane są m.in. powłoki na bazie akrylu, nadające powierzchni dachówek wysoki połysk i większą głębię koloru. Dach wygląda tak, jakby był zawsze mokry.

Niezależnie od kąta nachylenia połaci, należy mocować wszystkie dachówki skrajne – zarówno w rzędach poziomych, jak i w pionowych, oraz dachówki specjalistyczne.

5 Dachówki tegalit (fot. Braas)

Kształty

Najczęściej spotykane kształty dachówek cementowych to **esówka** i **podwójna rzymska** oraz modele płaskie – **karpiówka** i **tegalit** **5**. Wśród esówek są pojedyncze i podwójne. Karpiówki mogą mieć dolną krawędź prostą lub zaokrągloną; układa się je tak, jak dachówki ceramiczne – w łuskę lub koronkę.

Kolory

Dachówki cementowe są produkowane w kilku podstawowych kolorach jako matowe, półmatowe lub z połyskiem. Najczęściej spotykane kolory to: ceglasty, brązowy, ciemnoniebieski, ciemnozielony, grafitowy, czarny. Możliwe jest kupienie wyrobów w innych kolorach, wiąże się to jednak z dopłatą wynoszącą najczęściej ok. 30% ceny podstawowej.

4 Z daleka nie można odróżnić dachówki cementowej od ceramicznej (fot. Prodach)

BRAK REKLAMY

Pamiętajmy

- Dachówki cementowe pod wpływem czynników atmosferycznych zmieniają odcień.
- Jeśli po jakimś czasie na pokryciu pojawi się mech, należy go usunąć specjalnym preparatem. Sprawia on, że mech usycha i można łatwo zmiąć go z powierzchni dachu.
- Dachówki cementowe mogą być objęte nawet 30-letnią gwarancją producenta, ale i tak ich trwałość jest znacznie większa – 70 do 100 lat.
- Ponieważ beton, nawet zagęszczany, ma strukturę porowatą, należy kupować dachówki powlekane akrylem, który uszczelnia ich powierzchnię.

Kompletne systemy

Czołowi producenci oferują, oprócz dachówek podstawowych, dachówki kształtowe: wentylacyjne, szczytowe, kalenicowe, antenowe, pod ławę kominiarską, a także gąsiory oraz elementy uzupełniające. Wśród nich znajdują się obróbki, taśmy, uszczelki wentylacyjne i grzebienie okapu.

Płytki włóknisto-cementowe

Produkowane są z cementu, wody, miazgi wapiennej oraz włókien stabilizujących stosowanych m.in. w przemyśle tekstylnym. Płytki są wytrzymałe, trwałe, odporne na działanie czynników atmosferycznych, butwienie oraz niskie temperatury. Cechuje je łatwość obróbki i mała ilość odpadów przy kryciu dachu.

Oprócz dachu płytki włóknisto-cementowe można układać na szczytach, bocznych płaszczyznach kominów czy lukarn. Niewielkie wymiary elementów pozwalają na pokrywanie nimi nawet bardzo skomplikowanych płaszczyzn.

Płytki wytwarzane są w ośmiu kolorach, w tym cynkowo-szarym i jasnoniebieskim oraz, oczywiście, o barwie wypalanej cegły. Gładka powierzchnia (płytki Euronit) znakomicie imituje pokrycie ceramiczne. Z kolei płytki o specyficznej fakturze i grafitowo-szarej barwie nawet z bliska wyglądają jak naturalny łupek (Struktonit) 6. Trzeci rodzaj nosi nazwę „karpówka” i imituje dachówkę o tym kształcie. Płytki o wymiarach 15x30 cm mają kształt pojedynczej karpówki, zaś większe (40x40 cm) - podwójnej.

6 Dach pokryty płytkami Struktonit imituje łupek (fot. Euronit)

W strefach, gdzie wieją silne wiatry szczególnie dobrze sprawdzają się pokrycia ciężkie, czyli dachówki (ceramiczne lub cementowe). Nie są one z kolei korzystne np. w miejscach gęsto zadrzewionych, gdzie są narażone na uderzenia przez odłamane konary, czy porastanie mchem.

Płytki włóknisto-cementowe przeznaczone do krycia dachów mają wymiary: 20x20, 30x30 i 40x40 cm. Układa się je na pełnym deskowaniu lub płycie wodoodpornej. Konieczna jest izolacja z papy. Stosowanych jest kilka wzorów krycia 7.

Podsumowanie

Dokonując wyboru pokrycia dachu mamy do dyspozycji zarówno dachówki ceramiczne i cementowe jak też papy, gonty bitumiczne i blachy, czyli pokrycia lekkie, które omawialiśmy w **BD 3/04**. Jednak za dachówkami przemawiają mocno niektóre ich walory:

- niewielka ilość odpadów przy skomplikowanych kształtach dachu,
- dobre tłumienie hałasu,
- łatwość naprawy uszkodzonych fragmentów pokrycia przez wymianę pojedynczych dachówek.

Oczywiście, dla wielu osób najważniejsze są walory estetyczne i przywiązanie do rozwiązań tradycyjnych. Co wybrać? Dachówki ceramiczne czy cementowe? Jakiej firmy? Na te pytania nie odpowiemy bezpośrednio, ale w rubryce **Info Rynek** na str. 102 podajemy namiary i ceny na wszystkich producentów liczących się na rynku krajowym. Powinno to wy-

starzyć dla skompletowania wszelkich informacji niezbędnych dla podjęcia indywidualnej decyzji. Dodajemy jeszcze, że w **BD 3/04**, w pierwszej części raportu o dachach przedstawiliśmy wyniki rankingu, które wskazują, że najwięcej osób (prawie 30%) jest zainteresowanych zastosowaniem w budowie własnego domu dachówek cementowych firmy Braas.

7 Wzory krycia płytkami włóknisto-cementowymi (fot. Euronit)

